

Anarhismul

Institutul pentru Studii Anarhiste

Prin spiritul anarhist eu mă refer la acel sentiment uman adânc, care țintește la binele tuturor, libertate și justiție pentru toți, solidaritate și iubire între oameni; ceea ce nu este o caracteristică exclusivă a anarhiștilor auto-declarați, ci inspiră toți oamenii care au o inimă generoasă și o minte deschisă.

– Errico Malatesta, *Umanita Nova*,
13 aprilie 1922

La bază, anarhismul este într-adevăr un spirit – unul care strigă împotriva tuturor relelor din societatea actuală, și totuși proclamă cu curaj faptul că toate acestea ar putea fi bune în forme alternative de organizare socială. Sunt foarte multe moduri de a privi anarhismul, uneori moduri care sunt complementare, dar într-o coajă de nucă, sau poate fi definit ca fiind lupta către o „societate liberă cu indivizi liberi.” Această frază este amăgitor de simplă. Legat în cadrul acesteia este implicit atât o critică multidimensională cât și o viziune reconstructivă expansivă, chiar dacă fragilă.

Aici, o reprezentare prescurtată a anarhismului va fi de ajutor: omniprezenta imagine a unui „A încercuit”. A-ul este un substituent pentru cuvântul grecesc antic *anarkhia* – combinând rădăcina *an(a)*, „fără”, și *arkh(os)*, „conducător, autoritate” – însemnând absența autorității. Mai contemporan și mai exact, aceasta reprezintă absența atât a dominației (stăpânirea sau controlul asupra cuiva) și a ierarhiei (relațiile de putere de rang de dominare și subordonare). Cercul ar putea fi considerat ca fiind un O, un substituent pentru „ordine”, sau, chiar mai bine, „organizație”, bazându-se pe definiția definitivă a lui Pierre-Joseph Proudhon, din *Ce este proprietatea?* (1840): „în timp ce omul caută justiția în egalitate, așa și societatea caută ordine în anarhie.” A-ul încercuit simbolizează anarhismul ca fiind un proiect dual: abolirea formelor de organizare socială bazate pe dominație și ierarhie și înlocuirea lor cu versiuni orizontale, sau de putere a tuturor și în comun – din nou, o societate liberă cu indivizi liberi.

Anarhismul este o sinteză a celor mai bune lucruri din liberalism și din comunism, înălțate și transformate de către cele mai bune tradiții care lucrează spre o societate egalitară, voluntară și nonierarhică. Proiectul liberalismului, în sensul său cel mai larg, este ca să asigure libertatea personală. Cel al comunismului este de a asigura bunurile comune. S-ar putea, și ar trebui, să se pună sub semnul întrebării cuvântul „liber” în ambele cazuri, în special în implementările reale ale liberalismului și comunismului, și accentul lor comun pus pe stat și proprietate ca fiind cele care asigură libertatea. Cu toate acestea, respectiv, și în modul lor cât mai „democratic”, un obiectiv este ca o persoană care poate să trăiască o viață emancipată, iar celălalt urmărește o comunitate structurată de-a lungul liniilor colectiviste. Ambele sunt noțiuni demne. Din păcate, libertatea nu poate fi realizată în acest mod dezechilibrat: prin sine sau societate. Ambele intră într-un mod necesar în conflict aproape instantaneu. Marele salt al anarhismului a fost de a combina sinele și societatea într-o singură viziune politică; în același timp, nu de a accepta statul și proprietatea ca fiind pilonii de suport, bazându-se în schimb pe auto-organizarea și ajutorul reciproc.

Anarhismul ca și termen a apărut în secolul al XIX-lea în Europa, dar aspirațiile și practicile sale au crescut, în mare parte, din sutele de ani de răscoală a sclavilor, răscoalelor țărănești și mișcările eretice religioase din întreaga lume în care oamenii au decis că a fost îndeajuns, și s-au legat de experimentarea făcută de secole, cu diferite forme de autonomie.

Anarhismul a fost influențat parțial și de Iluminismul secolului al XVIII-lea, care – la apogeu – a popularizat trei noțiuni pivot, teorii plecate într-o mare măsură de la aceste revolte. Primul: indivizii au capacitatea de a raționaliza. A doua: dacă oamenii au capacitatea de a raționaliza, atunci ei au și capacitatea de a acționa conform gândurilor lor. Poate cea mai liberatoare, cea de-a treia idee: dacă oamenii pot gândi și acționa din proprie inițiativă, atunci se poate raționaliza literalmente faptul că omul este potent să gândească și să acționeze pe baza noțiunilor unei societăți bune. Ei pot inova; ei pot crea o lume mai bună.

O serie de gânditori iluminiști au oferit concepte noi și îndrăznețe privind organizarea socială, trase din practică și totuși articulate în teorie, variind de la drepturile individuale la auto-guvernare. Progresele tehnologice în domeniul tipăritului a facilitat difuzarea pe scară largă a acestor materiale scrise pentru prima dată în istoria umanității, prin cărți, pamflete și periodice. Noi spații sociale comune

precum cafenelele, bibliotecile publice și colțurile celor care purtau discursuri în parcuri au oferit posibilitatea dezbaterilor despre și răspândirea acestor idei incendiare. Nici unul dintre acestea nu asigura faptul că oamenii vor gândi pentru ei înșiși, acționa pentru ei înșiși sau să acționeze dintr-o preocupare pentru umanitate. Dar ceea ce era revoluționar cel puțin la nivel teoretic privind această întoarcere copernicană a fost că înainte de atunci, mare majoritate a oamenilor nu se încredeau în proprii lor agenți sau abilitatea de a se auto-organiza pe o astfel de bază la scară largă interconectată, conștientă de sine și crucială. Ei se nășteau, de exemplu, într-un sat izolat ca și iobagi, având așteptarea că-și vor trăi întreaga viață ca atare. Pe scurt, că vor accepta soarta lor și ordinea socială într-un mod strict dat de Dumnezeu sau natural – cu toate speranțele pentru o viață mai bună plasate în viața de apoi.

Datorită relației catalitice dintre teorie și practică, foarte mulți oameni au îmbrățișat gradual aceste trei idei iluministe, ducând la o serie de ideologii libertariene, de la congregaționalismul religios la republicanismul secular, liberalism și socialism. Noile impulsuri radicale au luat diferite forme de subjugare politică și economică ca și sarcină, contribuind la un focar de revoluții în întreaga Europă și în alte părți, cum ar fi în Haiti, Statele Unite ale Americii și Mexic. Această perioadă revoluționară a început în jurul anului 1789 și a durat până prin 1871 (reapărând la începutul secolului XX).

Anarhismul s-a dezvoltat în cadrul acestui mediu, ca și, în cuvintele „clasice” ale anarhistului Piotr Kropotkin, „stânga radicală” a socialismului. Precum toți socialiștii, anarhiștii s-au concentrat pe economie, în special pe capitalism, și au văzut clasele muncitoare din fabrici și de pe câmpuri, precum și pe artizani, ca fiind agenții principali ai revoluției. Au simțit de asemenea că foarte mulți socialiști erau pe partea „dreaptă” sau că erau pe partea nonlibertariană a anarhismului, moi la critica statului, ca să zicem așa. Acești anarhiști timpurii, precum toți anarhiștii de după ei, au văzut statul ca fiind la fel de complice în structurarea dominației sociale; statul complementariza și lucra împreună cu capitalismul, dar era o entitate distinctă. Precum capitalismul, statul nu vroia să „negocieze” cu orice alt sistem sociopolitic. Ea încearcă să ia cât mai mult spațiu pentru a governa. Nu este nici neutru și nici nu poate fi „verificat și echilibrat.” Statul are propria sa logică de comandă și control, de a monopoliza puterea politică. Anarhiștii au considerat că statul nu poate fi folosit pentru a demonta capitalismul, nici ca o strategie de tranziție spre o societate noncapitalistă, nonstatistă. Ei au pledat pentru o perspectivă „fără zei, fără stăpâni”, centrată pe cele trei preocupări majore ale timpurilor lor – capitalul, statul și biserica – în contrast cu, de exemplu, afirmația *Manifestului Comunist* care susținea că „istoria tuturor societăților existente până în prezent este istoria luptelor de clasă.” Nu este vorba că anarhiștii nu au luat în serios această istorie; erau și alte istorii și alte lupte – ceva ce anarhismul va continua să completeze de-a lungul zecilor de ani.

Așa cum foarte mulți redescoperă astăzi, anarhismul a explorat din prima ceva ce marxismul avea nevoie de mult timp ca să se confrunte: dominația și ierarhia, și înlocuirea lor în toate cazurile cu grade mai mari de libertate. Astea fiind spuse, perioada clasică a anarhismului a expus numeroase unghiuri moarte și chiar o anumită naivitate. Domenii, precum ar fi genul/sexul și rasa, în care dominația apare dincolo de capitalism, stat și biserică, nu li s-a dat de deseori atenția cuvenită sau uneori erau ignorate cu totul. Anarhismul secolului al XIX-lea nu era într-un mod necesar întotdeauna înainte de momentul său în identificarea diverselor forme de opresiune. Nici nu se vizează pe sine prea mult privind degradarea ecologică.

Desigur, comparând anarhismul clasic cu cel de acum, mult mai sofisticat în a înțelege diverse forme de organizare și multitudinea de tipuri de dominație este de asemenea un pic nedreaptă – atât anarhismului cât și altor socialisme. Anarhismul s-a dezvoltat de-a lungul timpului, teoretic și prin practică. Dinamismul său, un principiu esențial, a jucat un rol mare în permiterea anarhismului de a servi ca propria provocare. Deschiderea sa către alte mișcări sociale și idei radicale a contribuit la desfășurarea sa continuă. Ca orice filosofie politică nouă, este nevoie de multe minți și multe experimente de-a lungul multor ani pentru a dezvolta anarhismul într-o formă mai corpolentă, nuanțată pretutindeni – un proces, în cazul în care cineva ia în serios impulsul inițial al anarhismului, de a extinde mereu acea viziune asupra lumii pentru a ține cont de unghiurile moarte suplimentare. Anarhismul a fost, și continuă să se vadă ca fiind „doar un început”, ca să cităm titlul unei antologii recente.

De la începuturile sale, aspirația de bază a anarhismului a fost de a smulge și eradica toate relațiile sociale coercitive, ierarhice, și de a stabili societăți consensuale, egalitariene în fiecare instanță. Într-un moment de posibilitate revoluționară, și în timpul unei perioade când vechile forme de viață erau distruse într-un mod așa de evident din cauza tranziției enorme, anarhiștii timpurii erau deseori extravaganti privind viziunea lor pentru o lume mai bună. Ei au atras tot ce era pe punctul de a se pierde (de la mici comunități agrare la comune) și ceea ce se câștiga (de la tehnologii potențial liberatoare la mai multe structuri politice potențial democratice), în a crea un set etic fără compromisuri și reconstrucitiv.

Această etică continuă să anime anarhismul, furnizând ceea ce este cel mai convingător despre aceasta în practică. Valoriile sale servesc ca și provocare de a aborda continuu orizonturile orbitoare ale libertății prin îmbunătățirea calității vieții pentru toți, în prezent. Anarhismul întotdeauna „cere imposibilul”, chiar în timp ce încearcă, de asemenea, să „realizeze imposibilul”. Idealismul său a fost tot timpul pragmatic. Formele ierarhice ale organizării sociale niciodată nu vor putea să îndeplinească mare parte din nevoile și dorințele oamenilor, dar din nou, formele nonierarhice au demonstrat că au capacitatea de a se apropia de acel obiectiv. Apare un sens eminent și etic de a experimenta cu noțiunile utopice. Nici o altă filosofie politică nu face asta într-un mod atât de constant și generos, cu încăpățănare, și cu o onestitate privind multele capete de drum ale călătoriei în sine.

Anarhismul a înțeles că orice formă egalitariană de organizare socială, în mod special cel care caută o eradicare aprofundată a dominației, trebuie să fie fondată atât pe libertăți individuale cât și pe cele colective – nimeni nu este liber decât dacă cu toții sunt liberi, și toată lumea poate fi liberă doar dacă fiecare persoană poate individualiza sau actualiza pe sine însuși în cea mai expansivă dintre simțuri. De asemenea, anarhismul recunoaște, dacă nu cumva doar intuitiv, că o astfel de sarcină este atât un act de echilibrare constantă cât și lucruri din viața reală. Libertatea unei persoane în mod necesar încalcă libertatea altuia, sau poate chiar binele tuturor. Niciun bun comun nu poate satisface nevoile și dorințele tuturor. Din start, anarhismul a pus întrebarea cea mai dificilă și probabil cea mai pragmatică: recunoscând acest act de jonglerie a auto-societății ca fiind parte a condiției umane, cum pot oamenii să-și auto-determine colectiv viața pentru a deveni cine își doresc să fie și simultan să creeze comunități care sunt ceea ce sunt de asemenea?

Anarhismul susține că această tensiune este pozitivă, ca o parte creativă și inerentă a existenței umane. Aceasta subliniază faptul că oamenii nu sunt la fel, nici nu ar trebui să fie sau să dorească aceleași lucruri. Aspirația de bază a anarhismului pentru o societate liberă cu indivizi liberi oferă transparență la ceea ce ar trebui să fie o disonanță productivă, armonioasă: imaginând moduri de a coexista și de a prospera în ciuda diferențelor noastre. Anarhiștii crează procese care sunt umane și substanțial participative. Sunt sinceri despre faptul că întotdeauna va exista neliniște între indivizi și libertăți sociale. Ei recunosc că va fi o luptă continuă în găsirea echilibrului. Această luptă este exact locul în care are loc anarhismul. Este locul unde frumusețea vieții are cea mai mare posibilitate de a apărea sub forma ei cea mai rotundă și auto-construită – și uneori, stând și așteptând.

Deși se întâmplă la orice nivel al societății, oricine o poate experimenta cel mai personal în proiecte la scară mică – de la cooperative alimentare, la școli libere și ocupări – unde oamenii iau deciziile într-un mod colectiv, față în față, privind problemele mari și mundane. Acest lucru nu este ce oamenii din diverse părți ale lumii sunt încurajați sau învățați să facă, în mare din cauză că conțin nucleele care ar putea distruge aranjamentele sociale verticale curente. Ca atare, nu suntem în general și în particular destul de buni sau eficienți la procesele democratice directe. Mecanismele adunărilor de luare a deciziilor sunt muncă grea. Acestea ridică întrebări grele. Dar prin intermediul lor, oamenii se educă pe sine în ceea ce ar putea fi baza colectivelor auto-governate, pentru redistribuirea puterii tuturor. Și, mai ales, oamenii determină singuri structura noului din spațiile posibilităților vechiului.

Anarhismul dă glas credinței mari dar modeste, îmbrățișată de către oameni de-a lungul istoriei umane, conform căreia ne putem imagina și, de asemenea, implementa o societate minunată și abundentă. Acesta este spiritul anarhismului, fantoma care bântuie umanitatea: că viețile noastre și comunitățile chiar pot fi apreciable mai bune. Și mai bune, și apoi, chiar și mai bune.

Seria de dicționare creată de către Institutul pentru Studii Anarhiste/Anarchiststudies.org

„Anarchism” de către Cindy Milstein

Biblioteca Anarhistă

Institutul pentru Studii Anarhiste
Anarhismul

Preluat la 15.12.2022 de la
<https://centruldecultura.wordpress.com/2012/08/07/anarhism-institutul-pentru-studii-anarhiste/>

ro.theanarchistlibrary.org